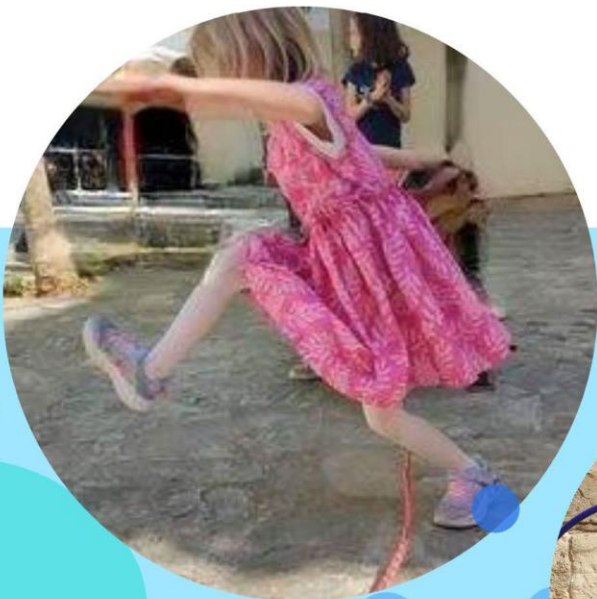

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η τέχνη στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό

4 & 5
Νοεμβρίου
2023

Η αξιοποίηση του εκπαιδευτικού παιχνιδιού σε διδακτικές μεθόδους της ιταλικής γλώσσας στην ελληνική εκπαίδευση έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα *Ιταλικής Γλώσσας και Ορολογίας*
Πανεπιστημίου Κρήτης

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

1. Εισαγωγή: Ο ρόλος του παιχνιδιού στην εκμάθηση των γλωσσών “σήμερα”

Κατά τη σύγχρονη εποχή, στο πλαίσιο ποικίλων διδακτικών προσεγγίσεων, είναι ευρέως αποδεκτή, η σημαντικότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού παιχνιδιού στην εκμάθηση της ιταλικής, όπως και κάθε άλλης ξένης ή μητρικής γλώσσας, από διδασκόμενους κάθε ηλικίας, καθώς πρόκειται για ένα εξαιρετικό παιδαγωγικό “εργαλείο”, μια ουσιαστική στρατηγική και για τη διδασκαλία και για την (εκ)μάθηση (UNICEF, 2018), το οποίο, όταν αξιοποιηθεί με κατάλληλο ανά περίπτωση τρόπο, είναι ικανό να εγείρει τη δημιουργικότητα των διδασκομένων, να ενδυναμώσει σημαντικά το αρχικό τους κίνητρο και να επαυξήσει την ενεργή και αποτελεσματικότερη εμπλοκή τους στη μαθησιακή διαδικασία (Φωκίδης & Φωκά, 2018: 118).

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Μάλιστα, γνωστές πλατφόρμες οι οποίες προτείνουν την εκμάθηση ξένων γλωσσών, πρωτίστως και κυρίως μέσα από δραστηριότητες παιγνιώδους φύσης, διατείνονται, ότι ο τρόπος αυτός οδηγεί -σύμφωνα με στοιχεία σχετικών επιστημονικών ερευνών- σε έναν εξαιρετικά αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο “κατάκτησης” των γλωσσών, καθώς δημιουργεί χρήστες που «αισθάνονται πιο σίγουροι» κατά τη χρήση της μελετώμενης γλώσσας (βλ., μεταξύ άλλων: Jiang et alii, 2011).

Οι κυρίαρχες στάσεις, όμως, απέναντι στην αξιοποίηση του παιχνιδιού στη γλωσσική εκπαίδευση στα σχολεία του Ελληνικού Κράτους δεν ήταν ανέκαθεν θετικές.

2. Στόχοι, μεθοδολογία και πηγές της διερεύνησης

Η παρούσα μελέτη θα εστιάσει στην παρουσία του παιχνιδιού στη διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας στα εκπαιδευτήρια του ελληνικού χώρου κατά τη χρονική περίοδο εκείνη η οποία περιλαμβάνεται ανάμεσα στο 1830, έτος της υπογραφής του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου και της επακόλουθης διακήρυξης της πολιτικής ανεξαρτησίας της Ελλάδας, και στο καταλυτικό χαρακτήρα ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1939), ο οποίος διήρκεσε έως τα μέσα της δεκαετίας του 1950 και άλλαξε όλα τα δεδομένα της ανθρώπινης πραγματικότητας.

Αποσκοπώντας στη όσο το δυνατόν πληρέστερη ανασύνθεση των συνθηκών και των παραγόντων που διαμόρφωσαν την παρουσία ή την απουσία του παιχνιδιού ως παιδευτικό μέσο στη διδασκαλία της Ιταλικής γλώσσας στον ελλαδικό χώρο, η παρουσία θα διερευνηθεί αφενός στα

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

γεωγραφικά τμήματα που, κατά την υπό εξέταση περίοδο, αποτελούσαν τα απελευθερωμένα τμήματα της Ελλάδας (η αναφορά σε αυτά θα γίνεται με τον όρο *Ελληνικό Κράτος*), αφετέρου στις περιοχές εκείνες της σημερινής Ελλάδας οι οποίες, κατά τη διερευνώμενη περίοδο, τελούσαν υπό ξένη κατοχή και ιδιαίτερα τις περιοχές που υπήρξαν σε άμεση επαφή με τους ιταλικούς πληθυσμούς, όπως τα Ιόνια και η Κρήτη, ως πρώην «βενετοκρατούμενες χώρες» (Χατζόπουλος 1991: 29 κ.εξ.) και τα Δωδεκάνησα την περίοδο της Ιταλοκρατίας (1912-1947), αλλά και στις περιοχές των ελληνικών παροικιών και του εξωτερικού στις οποίες καταγράφεται η παρουσία θαλαρών ελληνικών κοινοτήτων που, ωστόσο, ουδέποτε εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος (όπως η γνωστή ως «καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή» και οι ελληνικές κοινότητες της Ιταλίας), γεωγραφικά τμήματα αυτά στα οποία η αναφορά θα γίνεται με τον όρο *Ἐξω Ελληνισμός*.

Κύρια πρωτογενής πηγή της μελέτης αυτής θα αποτελέσουν τα αναλυτικά προγράμματα της δημόσιας εκπαίδευσης, τα οποία ανέκαθεν καθόριζαν, στη χώρα μας, κατά τρόπο απαρέγκλιτο, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των σχολείων αναφορικά με το περιεχόμενο και τις

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

διαδικασίες της εγκεκριμένης γνώσης -από το ποιες γνωστικές περιοχές (μαθήματα) διδάσκονται ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, έως το σύνολο των διαδικασιών διεξαγωγής και αξιολόγησης τους· αποτελούν τις κατεξοχήν αξιόπιστες μαρτυρίες αναφορικά με τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης της Πολιτείας, καθώς αποτυπώνουν αλλά και μεταφέρουν αναλλοίωτα, μέσα στους αιώνες, με ακρίβεια και πιστότητα, την ανά περίπτωση εφαρμοσμένη εκπαιδευτική πολιτική (Bernstein, 1991: 64). Παράλληλα, θα αξιοποιηθεί κάθε άλλο σχετικό προσβάσιμο και διαθέσιμο αντιπροσωπευτικό πρωτογενές υλικό που αφορά τη θεσμική υλοποίηση του μαθήματος της Ιταλικής γλώσσας (όπως νόμοι και νομοθετικά διατάγματα, εισηγητικές εκθέσεις, μεθοδολογικές οδηγίες,...), καθώς και δευτερογενές υλικό στο οποίο κεντρική θέση κατέχει σχετική ενδεδειγμένη και διεξοδική μελέτη (βλ. Δρακούλη, 2018) αναφορικά με το «πότε», το «πώς», το «πόσο», το «τι» και το «γιατί» της διδασκαλίας της ιταλικής γλώσσας, με σκοπό:

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

- αφενός να αναδυθεί το «εάν» (και σε περίπτωση θετικής απάντησης και το «πώς») το παιχνίδι εμπλούτισε τις διερευνώμενες μεθόδους και
- αφετέρου να “φωτιστούν” ιστορικές, πολιτικές, εκπαιδευτικές και κοινωνικο-πολιτιστικές πτυχές που “γέννησαν” την αναγκαιότητα της ένταξης αυτής στο πλαίσιο της παιδευτικής διαδικασίας.

Το σύνολο των ευρημάτων της παρούσας μελέτης θα αντιπαραβληθεί, τέλος, με όσα καταγράφει η βιβλιογραφία αναφορικά με την ελληνική εκπαιδευτική πολιτική στον τομέα των γλωσσικών μαθημάτων -και δη της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών- με σκοπό τη συνεπαγωγή ασφαλών αποτελεσμάτων στο πλαίσιο των στενών χωροχρονικών ορίων μίας ανακοίνωσης συνεδρίου.

3. Παιχνίδι και γλωσσικά μαθήματα στο Ελληνικό Κράτος (19ος-αρχές 20ού αι.)

Οι σχετικές πηγές καταγράφουν, κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20ού αιώνα, σε ολόκληρο το Ελληνικό Κράτος -δεδομένης της επιβεβλημένης από την Πολιτεία καθολικής και ομοιογενούς εφαρμογής του εκπαιδευτικού συστήματος σε ισχύ (Petrounias 1998: 14)- τη συστηματική απουσία του παιχνιδιού από το σχολικό περιβάλλον κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης στο πλαίσιο των γλωσσικών μαθημάτων, τόσο αναφορικά με τη μητρική, όσο και με τις διδασκόμενες ξένες γλώσσες: τα γαλλικά από ως υποχρεωτική ξένη γλώσσα στα «έλληνικά» σχολεία της χώρας και τα ιταλικά σε μεμονωμένες περιπτώσεις ως σποραδικά προσφερόμενο μάθημα από κάποια δημόσια σχολεία (Δρακούλη 2023 Μουσείο). Κάποιοι μελετητές της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης της εποχής, μάλιστα, φτάνουν να υποστηρίξουν ότι η σχέση παιχνιδιού, σχολικών θεσμών και διδακτικών εγχειριδίων στα δημόσια

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

εκπαιδευτήρια του Ελληνικού Κράτους είναι αρνητική (Μακρυνιώτη, 1986· Σολομών, 1999).

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας, οι μεθοδολογικές υποδείξεις που παρέχονταν από τα αναλυτικά προγράμματα των ελληνικών σχολείων, έως τις αρχές του 20ού αιώνα, βεβαιώνουν την υλοποίηση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών κατά τον ίδιο «"αρχαϊκό" και "φορμαλιστικό"» (Σδούγκα, 1991: 40· βλ. και Δρακούλη, 2018)- που διδάσκονταν η αρχαία Ελληνική και η Λατινική γλώσσα. Με άλλα λόγια, η ιταλική, όπως και η γαλλική γλώσσα, δεν διδάσκονται, ως έπρεπε, ως σύγχρονες ομιλούμενες ευρωπαϊκές γλώσσες, αλλά βάσει της μεσαιωνικής παράδοσης διδασκαλίας των νεκρών γλωσσών, κυρίως της Λατινικής. Πρόκειται για μία διδακτική προσέγγιση, η οποία υπογραμμίζει τη «συμβολική αξία της ξένης γλώσσας και όχι τη λειτουργικότητά της» (βλ. και Κοντόπουλος, 1898: δ').

Έτσι, η μαθητιώσα νεολαία του Ελληνικού Κράτους, στο μάθημα των "ιταλικών", διδασκόταν «τούς τύπους τοῦ Τεχνολογικοῦ καί τούς κανόνας τῆς Συντάξεως», εξασκούταν «εἰς τούς ἰδιωματισμούς καί εἰς τούς

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

κανόνας τῆς κυρίως γραμματικῆς» και οδηγούνταν στο «νά ἀποστηθίζει καί νά ἀπαγγέλλη ὁμιλίαν» (Δρακούλη, 2018: 211). Η διδασκαλία τους, με άλλα λόγια, περιοριζόταν στην εκμάθηση της Γραφής, της Ανάγνωσης, της Προφοράς, της Ορθογραφίας και των κανόνων της Γραμματικής και του Συντακτικού.

Έως το 1914 και το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, για τις διδασκόμενες στο ελληνικό σχολείο ξένες γλώσσες, καταγράφονται ελάχιστες αλλαγές: επιμένουν να τίθενται οι ίδιοι διδακτικοί στόχοι, να γίνονται οι ίδιες μεθοδολογικές επιλογές, να χρησιμοποιούνται τα ίδια μέσα και τις ίδιες πρακτικές εφαρμογές στη παιδευτική διαδικασία που ενισχύουν τη μετάδοση της θεωρητικής γνώσης και παραμελώντας την πρακτική λειτουργία της μελετώμενης γλώσσας-στόχου. Η Ελλάδα παρέμενε μονομερώς εγκλωβισμένη στο αρχαϊστικό της πνεύμα, την στιγμή που οι επιταγές και οι εκπαιδευτικές τάσεις της Ευρώπης άλλαζαν προσανατολισμό προωθώντας πρωταρχικά την πρακτική πλευρά της μόρφωσης (Βενεδέττης, 1914: ε'). Εμφανώς, σε αυτά τα συγκείμενα το παιχνίδι, ως παιδαγωγικό μέσο, δεν φαίνεται να έχει καμία θέση στα σχολεία του Βασιλείου της Ελλάδας.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Μία σταδιακή αλλαγή προς την κατεύθυνση της αποδοχής του παιχνιδιού, αρχίζει να καταγράφεται προς το τέλος της δεύτερης δεκαετίας του 20ού αιώνα ως συνέπεια κοινωνικοπολιτικών αλλαγών που σημειώνονται την περίοδο αυτή στο Ελληνικό Κράτος (μεταξύ άλλων: η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1917 με τις νέες παιδαγωγικές τάσεις που φέρνει μαζί της, με κυρίαρχη τη Δημοτική ως γλώσσα του σχολείου και τη νομική κατοχύρωση της παιδικής ηλικίας). Η ευνοϊκότερη στάση απέναντι στο παιχνίδι (Σακελλαρίου, 1982· Πάτσιου, 2000), κάνει την εμφάνισή της δειλά-δειλά και στα αναγνωστικά των πρώτων τάξεων του δημοτικού της περιόδου (Δημαράς, 2007 [2010]).

Η διαφοροποίηση, όμως, στάσης απέναντι στο παιχνίδι καταγράφεται αποκλειστικά στο μάθημα της μητρικής γλώσσας και στην εκπαίδευση που απευθύνεται προς τα μικρότερα παιδιά που φοιτούν στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου (Σακελλαρίου, 1982· Πάτσιου, 2000), αφήνοντας “εκτός” τη διδασκαλία της ιταλικής, η οποία διδάσκεται ως ξένες γλώσσες μονάχα στα δευτεροβάθμια σχολεία του Ελληνικού Κράτους και από τις αρχές του 20ού αιώνα στις δημόσιες Εμπορικές

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Σχολές του Ελληνικού Κράτους. Οι σχολές αυτές (αρρένων, θηλέων και μικτές) ήταν εκπαιδευτήρια μέσης εκπαίδευσης (χαμηλότερου επιπέδου σχολεία προς τα τετρατάξια Γυμνάσια της μέσης κλασσικής εκπαίδευσης) τα οποία είχαν καθαρά επαγγελματικό χαρακτήρα παρότι παρείχαν τη διδασκαλία και μαθημάτων γενικής παιδείας που μακράν απέχει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα νομοθετήματα που όριζαν τα δεδομένα της διεξαγωγής του “μαθήματος των Ιταλικών” των εμπορικών σχολών καταγράφουν έως το 1955 (έτος παύσης της λειτουργίας τους) και στην περίπτωση αυτή, την ίδια συστηματική απουσία του παιχνιδιού από τη διεξαγόμενη παιδαγωγική διαδικασία.

4. Το παιχνίδι και η αξιοποίησή του σε διδακτικές προσεγγίσεις και μεθόδους της ιταλικής γλώσσας (1830-1950)

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Ιταλικής γλώσσας στον ελληνικό χώρο κατά τη διερευνώμενη περίοδο (1830-1950) σε δύο περιπτώσεις, συναντώνται διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες -σεβόμενες τη γλωσσική και την ψυχική πραγματικότητα των διδασκομένων (Δελμούζος, 1971[1916])- ενέταξαν παιγνιώδεις δραστηριότητες στην εκμάθηση της ιταλικής γλώσσας σε ελληνόγλωσσους διδασκομένους. Αυτές είναι:

- η μέθοδος ταχείας εκμάθησης της ιταλικής Ollendorf και
- στο εκπαιδευτικό σύστημα που εφαρμόστηκε στα σχολεία της Δωδεκανήσου την περίοδο της Ιταλοκρατίας.

Θα παρακολουθήσουμε στη συνέχεια τη σχέση που αναπτύχθηκε ανάμεσα στο παιχνίδι και καθεμία από αυτές τις διδακτικές μεθόδους.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

5. Η αξιοποίησή του παιχνιδιού στη μέθοδο εκμάθησης της ιταλικής Ollendorf

Η πρώτη έκδοση της μεθόδου Ollendorf [Heinrich Gottfried Ollendorff, 1803-1865], κυκλοφόρησε το 1852, αφορούσε στην εκμάθηση της γερμανικής γλώσσας και απευθυνόταν σε αγγλόφωνους διδασκόμενους. Η πρώτη ελληνική μετάφραση της μεθόδου πραγματοποιήθηκε στη Σμύρνη, το 1857, από τους (αδελφούς) Ν. και Κ. Κοντόπουλοι και αφορούσε στην εκμάθηση της Γαλλικής γλώσσας.

Επρόκειτο για μία διδακτική μέθοδο που αφορούσε την ταχεία και αποτελεσματική εκμάθηση διαφόρων ξένων γλωσσών, μία εκ των οποίων ήταν η ιταλική. Γνώρισε μεγάλη επιτυχία στον ελλαδικό χώρο, ιδιαίτερα στα σχολεία του Έξω Ελληνισμού, όπως μαρτυρούν οι δεκάδες εκδόσεων διδακτικών εγχειριδίων κυκλοφόρησαν.

Στο Ελληνικό Κράτος, την αντίστοιχη περίοδο, ο Βασιλέας Όθωνας

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

ασκεί μία πολιτική σε θέματα διάχυσης των ξένων γλωσσών, βασισμένη στα εκπαιδευτικά βαυαρογαλλικά πρότυπα, η οποία ευνοεί και προωθεί τη Γερμανική γλώσσα και καθιερώνει τη διδασκαλία της Γαλλικής γλώσσας, ως τη μόνη (υποχρεωτικά) διδασκόμενη ξένη γλώσσα στα ελληνικά δευτεροβάθμια σχολεία ολόκληρης της χώρας. Αντιθέτως, τηρεί στάση πολιτικής “αδιαφορίας” και (έμμεσης) υποτίμησης απέναντι στην ιταλική η οποία μαρτυρείται ως η «πιο διαδεδομένη γλώσσα» στον ελληνικό χώρο τα χρόνια εκείνα (βλ. μεταξύ άλλων: De La Boulaye, 1834 [1835]: 606). Ως συνέπεια όλων των παραπάνω, η διδασκαλία της ιταλικής καταγράφεται την περίοδο αυτή άκρως περιορισμένη, σε ελάχιστα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης της χώρας, μέσα σε καθεστώς πλήρους παραμέλησης από την επίσημη Πολιτεία η οποία στερεί από το εν λόγω γνωστικό αντικείμενο ακόμα και στοιχειώδεις οδηγίες αναφορικά με τον τρόπο διεξαγωγή του.

Το κενό αυτό που δημιουργεί η αδιαφορία του επίσημου κράτους προς την ιταλική γλώσσα επωφελείται ο Μ. Π. Περίδης -διδάσκων της κρητικής καταγωγής γαλουχημένος σε ιταλόγλωσσα πολιτισμικά περιβάλλοντα- και επιλέγει να διδάξει την ιταλική γλώσσα στους μαθητές του στο

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

σχολείο της Ερμούπολης Σύρου, βάσει της ολλενδόρφειου μεθόδου που την εποχή εκείνη αποτελεί ό,τι το πιο καινοτόμο και το αποτελεσματικό στον χώρο της γλωσσοδιδασκτικής. Την ίδια περίοδο η διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας στα ελληνικά σχολεία της χώρας διεξάγεται σύμφωνα με τα βαυαρογαλλικά πρότυπα, όπως τις “νεκρές” γλώσσες (την Αρχαία Ελληνική και την Λατινική). Ο Περίδης, διδάσκει την πρωτοποριακή μέθοδο βάσει του εγχειριδίου που συνέγραψε στην ελληνική γλώσσα, το 1860, με τίτλο *Όλλενδόρφειου μέθοδος έφηρμοσμένη είς τήν ίταλικήν γλώσσαν υπό Μ.Π. Περίδου, έν Έρμουπόλει, έκ τής Τυπογραφίας Μ. Π. Περίδου, 1860*, το οποίο γνώρισε επανειλημμένες εκδόσεις στον ελλαδικό χώρο.

Η μέθοδος του Ολλενδόρφου υποσχόταν στους Έλληνες διδασκόμενους την ιταλική ως ξένη γλώσσα «*τήν εύχερῆ καί ταχεῖαν μάθησιν αὐτῆς*» σε διάστημα έξι μηνών, μέσα από τη μελέτη συνολικά 84 μαθημάτων από τα οποία ο διδασκόμενος προσλαμβάνει απλές εκφράσεις και άλλο ποικίλο και πλούσιο καθημερινό λεξιλόγιο,

Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

ΜΑΘΗΜΑ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

UNDECIMA LEZIONE.

Ὁ κτεῖς (τὸ κτένι).

Τὸ ποτήριον.

Ἔχετε τὰ μικρὰ κτένιά μου ;

Τὰ ἔχω.

Αὐτοὺς, τούς.

Ἔχει τὰ ὠραία ποτήριά μου ;

Τὰ ἔχει.

Τὰ ἔχω ;

Τὰ ἔχετε.

Δὲν τὰ ἔχετε.

Ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὰ πιστόλιά μου ;

Δὲν τὰ ἔχει.

Il pettine.

Il bicchiere.

Avete voi i miei piccoli pettini

Li ho.

Li, le.

Ha egli i miei bei bicchieri ?

Egli li ha.

Li ho io ?

Voi li avete.

Voi non li avete.

Ha l' uomo le mie pistole ?

Egli non le ha.

αλλά παράλληλα διδάσκεται, τους κανόνες της Γραμματικής και του Συντακτικού της Ιταλικής με ευκολία, καθώς του δίδονται με σαφήνεια και απλότητα.

Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

*Άρθρον ἐπιμεριστικόν.

Πρὸ ἐπιθέτου ἢ μετὰ τὸ ἐπίθετον, ἐν ἀρνήσει, οὐδεμίᾳ τίθεται πρόθεσις· ἀλλ' ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ ἄνευ ἀρνήσεως τίθεται ἐπὶ κίττιατικῆς ἢ πρόθεσις di.

Ὅν.	del.
Γεν.	di.
Δοτ.	a.
Αἰτ.	del.

Καλὸς οἶνος.

*Ἀσχημος τυρός.

*Ἐξάιρετος οἶνος.

*Ἐξάιρετος καφές.

Καλὰ βιβλία.

*Ὠραῖα ποτήρια.

Παλαιὸς οἶνος ἢ οἶνος παλαιός.

Del buon vino.

Del cattivo formaggio (cacio).

Vino eccellente.

Eccelente caffè.

Buoni libri.

Leggiadri bicchieri.

Vino vecchio.

Κάθε μία από τις διδακτικές ενότητες του εγχειριδίου της μεθόδου απαρτίζεται από μία σειρά προτάσεων στην Ελληνική γλώσσα (ποικίλης θεματολογίας και διαβαθμισμένης δυσκολίας), αποτελούμενες από λεξιλόγιο και εκφράσεις της καθομιλουμένης το οποίο οι διδασκόμενοι καλούνται να μεταφράσουν στην Ιταλική γλώσσα.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

ΘΕΜΑ 20.

Ἔχετε τὰ ὠραῖα ποτήριά μου; — Τὰ ἔχω. — Ἔχετε τοὺς ὠ-
ραίους ἵππους τῶν Ἀγγλῶν; — Δὲν τοὺς ἔχω. — Ποίας ράβδους ἔ-
χετε; — Ἔχω τὰς τῶν ξένων. — Τίς ἔχει τὰ μικρὰ κτένιά μου;
— Οἱ παῖδές μου τὰ ἔχουσι. — Ποῖα μαχαίρια ἔχετε; — Ἔχω τὰ
τῶν φίλων σας. — Ἔχω τὰ καλὰ πυροβόλα σας; — Ὑμεῖς δὲν τὰ
ἔχετε, ἀλλ' οἱ φίλοι σας τὰ ἔχουσιν. — Ἔχετε τὰ ὠραῖα πιστόλια
μου ἢ τὰ τῶν ἀδελφῶν μου; — Δὲν ἔχω οὔτε τὰ ἰδικά σας οὔτε
τὰ τῶν ἀδελφῶν σας, ἀλλὰ τὰ ἰδικά μου. — Ποῖα πλοῖα ἔχουσιν οἱ
Γερμανοί; — Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔχουσι πλοῖα. — Ἔχουσιν οἱ ράπται
τὰ ὠραῖα στρώματά σας; — Δὲν τὰ ἔχουσι. — Τὰ ἔχουσιν οἱ μά-
γειροι; — Τὰ ἔχουσιν. — Ἔχει ὁ πλοίαρχος τὰ ὠραῖα βιβλία σας;
— Δὲν τὰ ἔχει. — Τὰ ἔχω; — Τὰ ἔχετε. — Δὲν τὰ ἔχετε. — Τὰ
ἔχει ὁ Ἰταλός; — Τὰ ἔχει. — Ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι τὰ ὠραῖα πυρο-
βόλα μας; — Δὲν τὰ ἔχουσι. — Τὰ ἔχουσιν οἱ Ἰσπανοί; — Τὰ ἔ-
χουσιν. — Ἔχει ὁ Γερμανὸς τὰ ὠραῖα ἀλεξίβροχα τῶν Ἰσπανῶν;
— Τὰ ἔχει. — Τὰ ἔχει; — Μάλιστα, Κύριε, τὰ ἔχει.

Ἔτσι, «διὰ τῆς ἀσκήσεως», καταφέρνουν να εμπεδώσουν καλύτερα τα ὅσα μέχρι εκείνο το σημείο ἔχουν μάθει (Περίδης, 1860). Ἐνα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο το οποίο ἀπό τη μία προσέδιδε καινοτομία στη μέθοδο και ἀπό την ἄλλη αὐξανε την ευκολία πρόσληψης του διδακτικού υλικού και μεγιστοποιούσε τη γενικότερη αποτελεσματικότητά της, παρέχονται ἀπὸ το γεγονός ὅτι, σύμφωνα με σχετικές μαρτυρίες, ἡ μέθοδος χρησιμοποιήθηκε στον ελλαδικό χώρο «ὡς συνδιδακτικός τρόπος εκμάθησης», κατὰ τον οποίο οἱ διδασκόμενοι μέσα ἀπὸ

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

δραστηριότητες σε «μορφή παιχνιδιού» μπορούσαν «να εξασκούνται μεταξύ τους στη συνομιλία» (Χοϊδά, 2003: 197-198).

Τα οφέλη για τον διδασκόμενο της μεθόδου του Ollendorff, ήταν πολλά και ποικίλα, ειδικά αν υπολογίσουμε ότι ο λόγος γίνεται για μία διδακτική μέθοδο ξένων γλωσσών των τελευταίων δεκαετιών του 19^{ου} αιώνα: ο μαθητής ωθείτο να χρησιμοποιεί στην πράξη την υπό εκμάθηση γλώσσα παράγοντας (κυρίως προφορικό λόγο) σε αυτήν, αλλά και προχωρώντας βαθμιαία από τα ευκολότερα -από απλούστατες λέξεις (που αντιστοιχούσαν σε εικόνες), εκφράσεις και συνδιαλέξεις (που αναφέρονταν σε κοινότατα αντικείμενα της καθημερινότητας) στα δυσκολότερα. Παράλληλα, εξασκούνταν «βαθμηδόν» το αυτί του διδασκόμενου και οδηγούνταν η μνήμη του στη βαθύτερη εντύπωση του νέου λεξιλογίου. Έτσι, ο διδασκόμενος «*άνεπαισθήτως*» οδηγούνταν στην εκμάθηση των κανόνων της Γραμματικής και του Συντακτικού της μελετώμενης γλώσσας, με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να πλησιάζει περισσότερο στον «*φυσικόν τρόπον*» με τον οποίο επιτελείται η απόκτηση της μητρικής γλώσσα ή μιας ξένης γλώσσας ως δεύτερης, όταν, με άλλα λόγια, η εκμάθησή της διεξάγεται στο περιβάλλον στο οποίο χρησιμοποιείται ως ο βασικός κώδικας επικοινωνίας (Δρακούλη - Μηλιώνη).

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

6. Το παιχνίδι στο εκπαιδευτικό σύστημα που εφαρμόστηκε στα σχολεία της Δωδεκανήσου την περίοδο της Ιταλοκρατίας (1912-1946)

Η Ιταλία αντιμετώπιζε τα Δωδεκάνησα ως μόνιμη κτήση της, από τις αρχές με την αναγνώριση και τη συγκατάθεση της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας. Η πεποίθηση αυτή επισημοποιήθηκε στις 24 Ιουλίου 1923 με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης: πρόκειται για τη “νόμιμη” πια και οριστική κατοχή των νησιών [occupatio de jure], χωρίς πρόβλεψη για δυνατότητα αυτοδιάθεσης. Η Ιταλία, όπως εξηγεί ο Miège (1976: 170), κατάφερε να αποκτήσει τα Δωδεκάνησα χάριν στους σωστούς χειρισμούς αξιόλογων ικανών διπλωματών που εκμεταλλεύτηκαν τις συγκυρίες που δημιουργήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το εγχείρημα του προοδευτικού εξιταλισμού και εκφασισμού των Δωδεκανήσιων, κατά τα έτη 1923-1943, επιχειρήθηκε μέσω «μετάλλαξης» τους σε υλικό, πνευματικό και πληθυσμιακό επίπεδο (Ντάνος, 2010: 3), με κύρια μέσα επίτευξης τόσο της απεθνικοποίησης

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

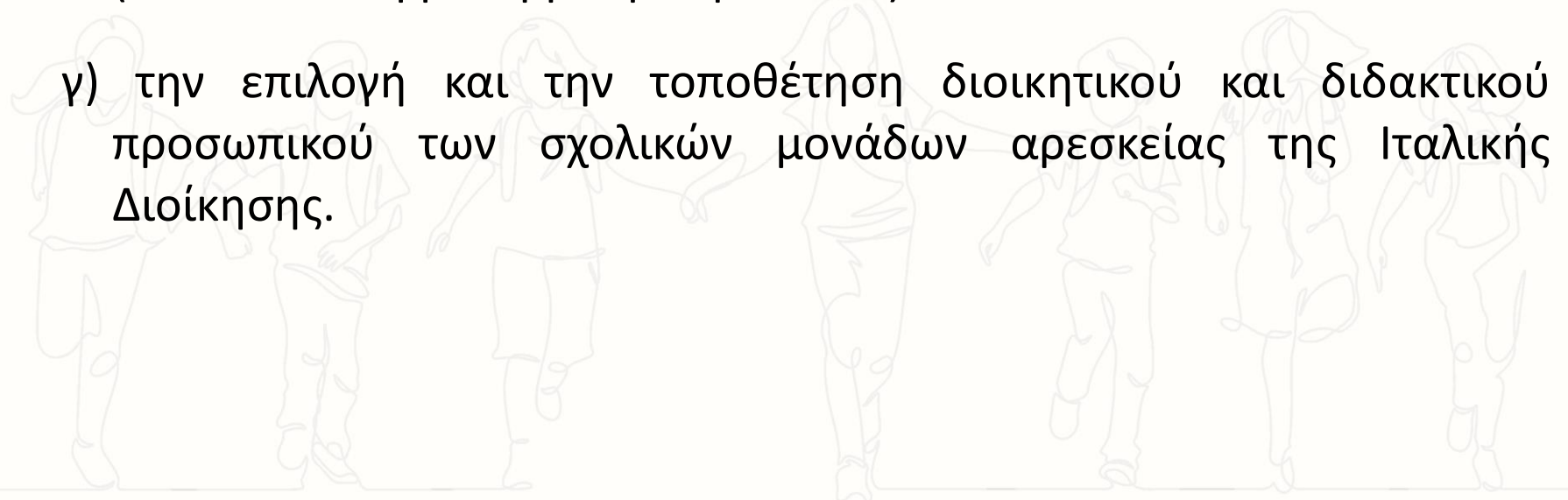
Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

όσο και της ιταλοποίησης του ντόπιου πληθυσμού, αφενός μέσω της εξάπλωσης της ιταλικής, η οποία επιβλήθηκε ως η επίσημη γλώσσα των νησιών, και, αφετέρου, μέσω της εκπαίδευσης του ντόπιου πληθυσμού η οποία σταδιακά ιταλοποιήθηκε πλήρως.

Στο πλαίσιο της πλήρους αφομοίωσης της “Κτήσης” του Αιγαίου με τη Μητρόπολη η οποία είναι πλέον υπό τη διακυβέρνηση του Μπενίτο Μουσολίνι, η Ιταλική γλώσσα κυριαρχεί πλήρως στα κρατικά σχολεία ήδη από το Σχολικό Κανονισμό του 1926. Αποτελεί όχι μόνο τη γλώσσα στην οποία διεξάγονται όλες οι διοικητικής φύσης διεργασίες των σχολικών μονάδων, αλλά και η παιδευτική διαδικασία στο σύνολό της καθώς και η καθημερινή συνεννόηση εντός του σχολικού περιβάλλοντος (Δρακούλη, 2018: 354). Αναφορικά με την εκπαίδευση, μια σειρά από μέτρα που επιβλήθηκαν μέσω της εφαρμογής των Σχολικών Κανονισμών του 1926 από το Mario Lago και του 1937 από τον Cesare de Vecchi μεθοδεύτηκε η ιδεολογική καθοδήγηση που στόχευε στην αλλοίωση του εθνολογικού χαρακτήρα και στον πλήρη εξιταλισμό του ντόπιου πληθυσμού.

Οι επεμβάσεις της Ιταλικής Διοίκησης στα εκπαιδευτικά θέματα γίνονται αισθητές κατά τους πρώτους κιόλας μήνες του 1923 και αφορούν ως επί τω πλείστον:

- α) την ίδρυση πολλών ιταλικών πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων σχολείων·
- β) την οργάνωση, τη λειτουργία και τον τρόπο διδασκαλίας των σχολικών μονάδων των Δωδεκανήσων βάσει των όσων ίσχυαν και για τα -κάθε είδους και τύπου- μητροπολιτικά σχολεία (εκπαιδευτική μεταρρύθμιση Gentile)·
- γ) την επιλογή και την τοποθέτηση διοικητικού και διδακτικού προσωπικού των σχολικών μονάδων αρεσκείας της Ιταλικής Διοίκησης.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Τα σχολεία της Δωδεκανήσου, αρχής γενομένης από το 1926, διακρίνονταν, ομοίως με τη μητρόπολη, σε τρεις κατηγορίες:

α. στις *Βασιλικές Κρατικές Σχολές* [Scuole Regie], τα (κρατικά ή κυβερνητικά) σχολεία της στοιχειώδους [Regie Scuole Elementari] και της μέσης εκπαίδευσης [Regie Scuole Medie] τα οποία συντηρούσε η Ιταλική Διοίκηση.

β. στις *Ιδιωτικές Σχολές* [Scuole Private], τα κοινοτικά σχολεία τα οποία χρηματοδοτούνταν εξ' ολοκλήρου από τις ελληνικές, εβραϊκές ή μουσουλμανικές κοινότητες των Δωδεκανήσων οι οποίες ήταν υπεύθυνες και για τη γενική διαχείρισή τους διοικητικά και παιδαγωγικά και

γ. στις *Επιχορηγούμενες Σχολές* [Scuole Sussidiate] όσα δηλαδή κοινοτικά σχολεία αποφάσιζαν να δεχτούν τη χρηματοδότηση της Ιταλικής Διοίκησης, αλλά και τον έλεγχο διαχείρισης, να περνά εξολοκλήρου στα χέρια των Ιταλικών Αρχών.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Παιχνιώδεις δραστηριότητες συναντώνται σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες του μαθήματος «Δημιουργική Απασχόληση» (ή «Ψυχαγωγικές Ασκήσεις») [Occupazioni Intellettuali Ricreative], το οποίο διδάσκεται στις πέντε τάξεις των δημοτικών σχολείων που λειτουργούσαν στις Βασιλικές Κρατικές Σχολές, καθώς και σε όσες από τις Επιχορηγούμενες Σχολές δέχονταν να εξισωθούν με τα ανάλογα σχολεία του Ιταλικού Βασιλείου, να ακολουθήσουν, δηλαδή, το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα και να υιοθετήσουν την ιταλική ως γλώσσα διδασκαλίας του συνόλου των μαθημάτων και των εξετάσεων.

Μεγάλο τμήμα της διδασκαλίας του μαθήματος αυτού καταλάμβαναν: αφήγηση λαϊκών αναγνώσμάτων (όπως παραμύθια και άλλα πεζογραφήματα, χαριτωμένοι διάλογοι διδακτικού-παραινετικού χαρακτήρα, κ.ά.) και επακόλουθη συζήτηση-σχολιασμός τους, καθώς επίσης και ποικίλα παιχνίδια (Graziani-Camillucci, 1930):

Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

αινίγματα, γρίφοι και σπαζοκεφαλιές, γλωσσοδέτες, παιχνίδια με παροιμίες, παιγνιώδεις δραστηριότητες του τύπου «ποιος θα διηγηθεί το ωραιότερο παραμύθι ή την ομορφότερη ιστοριούλα;» ή ακόμα «ποιος θα απαντήσει στις περισσότερες ερωτήσεις γνώσεων;», «ποιος θα δημιουργήσει το καλύτερο αίνιγμα με βάση το θέμα που προτείνει ο δάσκαλος; ερωτήσεις-κουίζ γεωγραφίας, επιστήμης, αριθμητικής, κατασκευές διαφόρων αντικειμένων, διαγωνισμοί καλύτερης

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

ανάγνωσης... παιχνίδια διαλογικού χαρακτήρα, όπως «το παιχνίδι του "γιατί"» [“il giuoco del perché”], «Ένα πλοίο γεμάτο...» [“È arrivata una nave carica di...”], «Ας μαντέψουμε το πρόσωπο» [“indovinare la persona”], «Το παιχνίδι των ερωτήσεων για να μαντέψουμε δύο συσχετιζόμενα μεταξύ τους αντικείμενα» [“il giuoco delle domande per indovinare due oggetti correlativi”], «Το παιχνίδι των τραγουδιστών συλλαβών» [“la conta”]. τα παιχνίδια που ακούνε στο όνομα “La penitenza” περιλαμβάνουν μια ευρεία ποικιλία ευχάριστων δραστηριοτήτων, όπως: «Ανεβαίνω πάνω σε ένα θρανίο και μιμούμαι την “φωνή” τριών ζώων», «Κάνω μια διαδρομή με ένα αντικείμενο στο κεφάλι μου χωρίς να το ρίξω», «Τραγουδάω τον πρώτο στίχο ενός δημοφιλούς τραγουδιού», «Λέμε λέξεις οι οποίες αρχίζουν από ένα συγκεκριμένο γράμμα της αλφαβήτου», «Μετράμε αντίστροφα», «Κάνει ο καθένας τρεις φορές τον γύρο του δωματίου με ένα βιβλίο στο κεφάλι του προσπαθώντας να μην του πέσει», «Υποδεχόμαστε έναν φανταστικό καλεσμένο, τον χαιρετάμε και τον οδηγούμε στο δωμάτιο», «Περπατάμε γύρω από το δωμάτιο στηριζόμενοι/ες μόνο στο ένα πόδι μας», κ.ά. (R.D. 1o ottobre 1923, n. 2185, σς. 388-390. Βλ. και Moscone, 1999: 111 κ.εξ.)

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Συμπεράσματα

Διατρέχοντας την ιστορία της διδασκαλίας της Ιταλικής Γλώσσας στον ελληνικό χώρο κατά το διάστημα 1830-1950, και τη σχέση της με το εκπαιδευτικό παιχνίδι, διαπιστώνονται τα εξής:

Α. παντελής και συστηματική απουσία του παιχνιδιού στα σχολεία του Ελληνικού Κράτους και μία εμμονική προσκόλληση στο αρχαϊστικό πνεύμα της διδασκαλίας των σύγχρονων ξένων γλωσσών ωσάν να ήταν η Αρχαία Ελληνική ή η Λατινική γλώσσα, παρότι οι επιταγές και οι εκπαιδευτικές τάσεις της Ευρώπης άλλαζαν προσανατολισμό προωθώντας πρωταρχικά την πρακτική πλευρά της μόρφωσης.

Β. οι δύο μέθοδοι διδασκαλίας της Ιταλικής γλώσσας στις οποίες ανιχνεύεται η αξιοποίηση του παιχνιδιού στην παιδευτική διαδικασία, κατά κύριο λόγο υιοθετούνται εκτός Ελληνικού Κράτους ή εν απουσία ανάλογης μέριμνας εκ μέρους της Ελληνικής Πολιτείας.

Όπου στάθηκε δυνατόν να διερευνηθεί το θέμα, η ωφελιμότητα του παιχνιδιού στην αποτελεσματική εκμάθηση της Ιταλικής ήταν εμφανές.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Βιβλιογραφία

- Bernstein B., 1991, «Συνέντευξη στον Jose Rodriguez», στο B. Bernstein: Παιδαγωγικοί κώδικες και Κοινωνικός έλεγχος, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σς. 41-60.
- Civra, M. (2002) I programmi della scuola elementare dall'Unità d'Italia al 2000, Torino: M. Valerio Editore.
- De La Boulaye V., 1834 [1835], «Lettre CXCV: État de la Grèce en 1834, Nauplie 1834», in Michaud J. F.-Poujoulat J. J. (eds.), 1835, Correspondance d'Orient, vol. VII, Paris: Ducollet, pp. 588-607.
- Graziani-Camillucci, E. (1930) Come parla il mondo. Sillabario e Piccole letture per la prima classe elementare in conformità dei Programmi 11 novembre 1923. Approvato dalla Commissione Ministeriale, Milano:Edizione di Carlo Signorelli.
- Jiang, X., Chen, H., Portnoff, L., Gustafson, E, Rollinson, J., Plonsky, L. & Pajak B. (2011). Finishing half of B1 on Duolingo comparable to five university semesters in reading and listening. Duolingo Research Report DRR-21-03, November 11, προσπελάσιμο στις 12/08/2023 στο <https://duolingo-papers.s3.amazonaws.com/reports>, pp.1-17.
- Miège J.L., 1976, L'Imperialismo coloniale Italiano dal 1870 ai giorni nostri, Milano: Rizzoli.
- Moscone, M. (1999), *Antropologia e pedagogia nei programmi della scuola elementare (1888-1985)*, Roma: Armando Editore.
- Petrounias E., 1998, «Per l'introduzione dell'italiano nella scuola statale greca», in Candia G., L'insegnamento dell'italiano in Grecia e le sue prospettive nell'Europa polinguistica e policulturale-Atti del I Convegno Bilaterale, (Salonicco 7-9 dicembre 1996), Salonicco: Istituto Italiano di Cultura di Salonicco, pp. 13-16.
- R.D. 1o ottobre 1923, n. 2185, «Ordinanza ministeriale relativa agli orari, ai programmi e alle prescrizioni didattiche per le scuole elementari», in Civra, M., 2002, I programmi della scuola elementare dall'Unità d'Italia al 2000, Torino: M. Valerio Editore, pp. 354-400.
- UNICEF (United Nations Children's Fund) (2018). Learning Through Play. Strengthening Learning Through Play in Early Childhood Education Programmes. Ανακτήθηκε από <https://www.unicef.org/sites/default/files/2018-12/UNICEF-Lego-Foundation-Learning-through-Play.pdf>
- Βενεδέττης Α., 1914, Έγκόλπιον τῶν νέων: μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ, Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Ι. Ν. Σιδέρη.

**Η αξιοποίηση του
εκπαιδευτικού παιχνιδιού
σε διδακτικές μεθόδους
της ιταλικής γλώσσας
στην ελληνική εκπαίδευση
έως τον Β' Παγκόσμιο
Πόλεμο**

Δρ. Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα
Ιταλικής
Γλώσσας και Ορολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Δελμούζος, Α. (1971 [1916]). Παιδεία και δημοτικισμός. Αθήνα: Ελληνοευρωπαϊκή Ένωση Νέων.

Δημαράς Α., 2007 [2010], «Γλώσσα, Διαφωτισμός και εθνική συνείδηση.», στο Δημαράς Α., 2010, Για τον Διαφωτισμό: μικρές επιμέρους συμβολές, Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, σς. 64-71.

Δρακούλη, Α. (2018). *Η διδασκαλία της Ιταλικής γλώσσας στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση, 1830-1950–Διδακτορική διατριβή.* Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.

Κοντόπουλος Ν., 1898, Νέα πρακτική μέθοδος προς ταχεϊαν καί ακριβή έκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἐπὶ τῆ βάσει τῆς μεθόδου Emile Otto, Αθήνα: («Τύποις καὶ Ἀναλώμασι») Π. Δ. Σακελλαρίου.

Μακρυνιώτη, Δ. (1986). Η παιδική ηλικία στα αναγνωστικά βιβλία 1834-1919. Ιωάννινα: Δωδώνη.

Ντάνος Α., 2010, «Η Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης στη Δωδεκάνησο την περίοδο της Ιταλοκρατίας (1912-1943)», στο Journal of Applied Research Review, Vol. XIV/2, pp. 1-19.

Πάτσιου, Β. (2000). Η τέρψις των παιδων. Στο Κ. Γκουγκουλή & Α. Κούρια (Επιμ.), Παιδί και παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία. Αθήνα: Καστανιώτης.

Περίδης, Μ.Π. (1860), *Όλλενδόρφειου μέθοδος ἐφηρμοσμένη εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν*, Ερμούπολη: Τυπογραφείο Μ. Π. Περίδου.

Σακελλαρίου, Χ. (1982). Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας (ελληνική και παγκόσμια). Αθήνα: Δίπτυχο

Σδούγκα Φ., 1991, Η μεθοδολογία της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο-Διδακτορική διατριβή, Θεσ/νίκη: ΑΠΘ.

Σολομών Ι., 1992, Εξουσία στο νεοελληνικό σχολείο, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Σολομών, Ι. (1999). Κοινωνική αταξία και σχολική τάξη: παιδικό παιχνίδι και εκπαιδευτικές πρακτικές. Στο Παιδί και παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία: 19ος και 20ός αιώνας, Αθήνα: Καστανιώτης, 173-252.

Φωκίδης, Ε. & Φωκά, Ά (2018). Ψηφιακά παιχνίδια και αγγλικά ως ξένη γλώσσα. αποτελέσματα από πιλοτικό πρόγραμμα. *Επιστήμες Αγωγής*, τεύχ. εύχος 1, σς. 117-136.

Χατζόπουλος Κ.Κ., 1991, Ελληνικά σχολεία στην περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, Θεσ/νίκη: Βανιάς.

Χοϊδά Κ., 2003, Το μάθημα των Γαλλικών στα ελληνικά σχολεία της μέσης εκπαίδευσης του ελεύθερου κράτους και του έξω ελληνισμού κατά το 19ο αιώνα-Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.